

UJVÁRY GÁBOR:
***A harmincharmadik
 nemzedék***
*Politika, kultúra és
 történettudomány*
a „neobarokk társadalomban”

Ujváry Gábor – a két háború közötti tudomány- és kultúrpolitika, valamint a külföldi magyar kulturális intézetek és magyar tanszékek történetének kutatója, a Kodolányi János Főiskola intézetvezető főiskolai tanára, korábban a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának főosztályvezetője, a bécsi Collegium Hungaricum és a Balassi Bálint Intézet igazgatója – az elmúlt húsz esztendőben megjelent tanulmányait gyűjtötte össze és dolgozta át ebben a tekintélyt parancsolóan vaskos kötetben.

Ujváry külön tanulmányt szentel a 20. század legnagyobb magyar kultúrpolitikusának, Klebelsberg Kunónak – szerteágazó reformjainak sorából helyesen kiemelve nemcsak az elitképzés, hanem a népművelés támogatását is – és Klebelsberg tudós örökösének, a mind a mai napig szakmai rehabilitációra váró, a váci fegyházban embertelen körülmények között elhunyt Hóman Bálintnak. Izgalmas, alapos és empátikus elemzését adja a két tehetséges

fiatal történész, Hóman Bálint és Szekfű Gyula indulásának, a nagy közös munka, a *Magyar történet* születésének, korábbi barátságuk megromlásának, majd a háborús években és a háború után egyre meredekebben széttartó életpályájuknak. Míg Hóman Vácott raboskodott, addig Szekfű a „nagy magyar” racionalitás és realitás jegyében moszkvai követ-

ként képviselte az éppen aktuális magyar rezsim éppen aktuális érdekeit. Szintén figyelemreméltó Hóman Bálint és egykori kedves tanára, a zsidótörvények miatt csalódott, öreg és visszahúzó Angyal Dávid egyre formálisabbá és felszínesebbé váló kapcsolatának finom ábrázolása ket-

tejük levelezésének bemutatásával.

A szerző előbb egy hosszabb tanulmányban vázlatosan áttekinti a magyar kulturális és tudományos külpolitika történetét egészen a Balassi Bálint Intézet megalakulásáig, majd külön tanulmányokban, részletesen mutatja be a két háború közötti legfontosabb magyar intézetek létrejöttének és működésének fontosabb állomásait és említésre méltó eseményeit.

Mindhárom intézet létrejöttében a magyar állam részéről oroszlanrészről vállalt Klebelsberg Kunó, az elsősorban bölcsészhallgatókat vendégül látó bécsi intézettel kapcsol-

latban feltétlenül szólnunk kell a kitűnő történész, Károlyi Árpád és a már említett Angyal Dávid tevékenységéről, míg a tehetséges fiatal művészek számára alapított római vagy az előzőektől részben eltérő, főként természettudományos profilú berlini intézet szinte összeforrott Gerevich Tibor illetve Gragger Róbert nevével.

Ujváryt mentora, Glatz Ferenc mellett saját kutatásai és vezetői tapasztalatai is meggyőzhették arról, hogy tudomány és politika, történetírás és államérvék sem a kiegyezést követően, sem a két háború közötti időszakban, sem az egypárti diktatúra évtizedeiben, sem a demokrácia elmúlt húsz esztendeje alatt nem volt élesen elválasztható egymástól. A kötetben említésre érdemesnek tartott magánéleti jellemzések helyett minden bizonnyal tanulságosabb lett volna az elmúlt évtizedek kulturális és tudományos elitjének bemutatása, a titkos és láthatatlan szálak felgombolyítása, a mindig átalakuló, de máig élő hálózat működési mechanizmusának feltérképezése. Már a 21. században élve és dolgozva mielőbb számot kellene vetni a két háború között kialakult külföldi magyar intézeti hálózat, valamint a szovjet mintára kialakított akadémiai hálózat átpolitizáltságával és alkalmatlanságával. A volt kommunista professzorok és kontraszelektált tanítványi gárdájuk, vagy korunk gyermekei, a csúcsmenedzse-

rek sem alkalmasak az előbb-utóbb bekövetkező tudománypolitikai fordulat levezénylésére, pedig a történelmi tapasztalat azt mutatja, hogy a mindenható és mindentudó szakértő szerepében tetszelegve általában szívesen állnak az események élére vagy vállalnak vezetői pozíciót. A recept egyszerű: bajszverseny, gömböc és Glatz-óvoda helyett több státuszt és lektori állást az egyetemeknek, belföldön és külföldön egyaránt.

SZELKE LÁSZLÓ

(*Ráció Kiadó, Budapest, 2010,*
544 oldal, 3200 Ft)

RICHARD TAMES: ***Shakespeare Londonja*** ***napi öt garasból***

A furcsán döcögős cím tükörfordítása az olcsó, de igényes művészet-történelmi könyveket kiadó londoni Thames and Hudson történelmi útikönyveinek sorozatába illeszkedő mű eredeti címének. A Scholar Kiadó a sorozat más darabjait is közreadta már (*Antik Athén napi öt drachmából; Antik Róma napi öt denariusból*), de míg a Thames and Hudson mamutvállalat, addig a hazai Scholar velük öszszeptevetve csupán kézműves műhely. A magyar nyelvű kiadványok ennek a körülménynek előnyét is élvezik és hátrányaitól is szenvednek.